

การจัดวางความคิดทางการเมืองในเพลงชาตินิยมหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 Political Installation in Nationalism Music after Coup d'état on 22nd May 2014

ชัชฌานพงศ์ อินทร์แก้ว¹ และ เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี²
Chitsanupong Intarakaew¹ and Chalerm Sak Pikulsri²

Received : 28 ส.ค. 2561

Revised : 28 ก.พ. 2562

Accepted : 11 พ.ย. 2562

บทคัดย่อ

บทความเรื่องการจัดวางความคิดทางการเมืองในเพลงชาตินิยมหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 เป็นส่วนหนึ่งในวิทยานิพนธ์เรื่องเพลงชาตินิยมหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจความทรงจำของประชาชนกับสังคม ซึ่งดนตรีเป็นวรรณกรรมชนิดหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากในการสร้างความหมายในสังคม

ภายหลังจากเหตุการณ์รัฐประหารได้เกิดรัฐบาลใหม่ภายใต้การนำของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้มีการกำหนดนโยบายเพื่อเดินหน้าประเทศไทย ซึ่งมีภารกิจหลัก คือ การคืนความสุขให้ประเทศไทย สร้างความสามัคคีเพื่อนำไปสู่ยุทธศาสตร์ชาติ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยบทเพลงได้เข้ามามีบทบาทในการสื่อสารทางการเมือง เชื่อมโยงกับบริบททางสังคมในแต่ละช่วงเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินนโยบายของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีต่อดนตรี โดยใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ โดยใช้ดนตรีในการสื่อความหมายผ่านแนวคิดของการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) แนวคิดเรื่องการประกอบสร้างความจริงทางสังคม (The Social Construction of Reality) ซึ่งดนตรีได้เข้าไปมีบทบาทในการประกอบสร้างความจริงอย่างเป็นระบบในการแย่งชิงพื้นที่ทางความทรงจำของสังคม

คำสำคัญ : ดนตรี, การประกอบสร้างความจริง, สังคม

Abstract

This article “Political Installation in Nationalism Music after Coup d'état on 22nd May 2014” is part of the thesis “Nationalism Music after Coup d'état on 22nd May 2014.” This article aims to study the understandings of the Thai people and society on the music as a sort of literary works that has a great influence on society’s meanings.

After the enforced coup d'état, a new government was formed under Gen. Prayut Chan-o-cha, who acted as both the Prime Minister and the Head of National Council for Peace and Order (NCPO).

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อีเมล: priginword@windowslive.com

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ Master Student Master of Fine and Applied Arts Program in Music, Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University, Email: priginword@windowslive.com

² Associate Professor of Fine and Applied Arts Program in Music, Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University

The new government set a new policy for moving Thailand forward. The main mission under the policy was to recover happiness for the Thai people and to strengthen the unity of the nation in order to form the national strategy, namely *stability, prosperity and sustainability*. The anthems of that government played an important role in political communication. They were linked to the social context in each period of time in order to correspond to the implementation of the government policy.

For this reason, the objective of this article is to identify the relationship between people's memory and social phenomena toward music. Several concepts and theories, especially *Semiology and Signification* and *the Social Construction of Reality*, are discussed. Songs and music are employed to construct such reality systematically in order to catch the memory of the society.

Keywords : Music, Social Construction of Reality, Society

บทนำ

เพลงชาตินิยมหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยบทเพลงที่ได้ประพันธ์คำร้องจาก พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีคุณลักษณะทางดนตรีพิเศษแตกต่างไปจากเพลงชาตินิยมในยุคก่อน กล่าวคือมีคุณลักษณะทางดนตรีที่ไม่ได้กระตุ้นเร้าอารมณ์ให้รู้สึกฮึกเหิม หรือมีลักษณะของเพลงมาร์ชเหมือนเช่นที่เพลงชาตินิยมหรือเพลงปลุกใจในอดีต โดยพบว่ามีคุณลักษณะทางดนตรีที่ร่วมสมัยมากขึ้น อาจเรียกได้ว่ามีคุณลักษณะทางดนตรีในรูปแบบของเพลงสมัยนิยม (popular music) มีทำนองที่นุ่มนวล อ่อนโยน โรแมนติก แต่ภายในเนื้อหาของบทเพลงยังเป็นไปเพื่อสร้างความรู้สึกรักชาติ สามัคคี อีกทั้งยังมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ได้กำหนดนโยบายจากรัฐบาลของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา อีกด้วย

เมื่อดนตรีได้ถูกนำไปจัดวางหรือการนำเสนอดนตรีถูกจัดวางในตำแหน่งที่เหมาะสม ทั้งทางวัฒนธรรมและพื้นที่ทางความคิด เพื่อให้เกิดพลังและอำนาจในการสื่อสารอย่างสมบูรณ์ โดยทั่วไปของการจัดวางของดนตรีดังกล่าว สามารถกระตุ้นอารมณ์และความรับรู้ของผู้คนได้ และสิ่งที่สลับซับซ้อนอย่างแยบยลภายใต้การจัดวางดนตรีในพื้นที่และเวลานั้นย่อมมีความหมายในมิติต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ของบทความฉบับนี้สะท้อนให้เห็นการจัดวางความคิดทางการเมืองผ่านดนตรี โดยมีเพลงเป็นเครื่องมือสื่อสารทางการเมือง ซึ่งได้เลือกเอาเพลงชาตินิยมหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ที่ได้ประพันธ์คำร้องจากฝ่ายรัฐ โดยมีเนื้อหาที่มุ่งเน้นไปในทิศทางของลัทธิอนุรักษนิยม นอกจากนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการจัดวางชุดความรู้ที่สอดคล้องกับนโยบายจากรัฐที่ถูกจัดวางไว้ในเนื้อหาของเพลง สร้างความหมายให้เกิดขึ้นในสำเนียงร่วมของสังคม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการบ้านเมืองให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐ และเพื่อสนับสนุนรัฐบาล

บทความนี้มุ่งชี้ให้เห็นถึงการทำความเข้าใจแนวคิดต่าง ๆ ที่ว่าด้วยการครอบงำอำนาจ เพื่อทำการศึกษาลึกถึงการก่อร่างและการจัดวางวิธีคิด การมองโลก ตลอดจนวัฒนธรรมที่ถูกครอบงำจากอำนาจนำ ผ่านการสนับสนุนจากสถาบันต่าง ๆ ของฝ่ายรัฐ เพื่อนำไปสู่การทำหน้าที่การจัดวางอำนาจทางการเมืองในบทเพลงชาตินิยม

กรอบแนวคิด

ดนตรีเป็นผลงานสร้างสรรค์ของมนุษย์ มนุษย์ถูกหล่อหลอมโดยสิ่งแวดล้อม (เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี, 2560 : 60) เพลงชาตินิยมถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารทางการเมืองรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเนื้อหาของเพลงจะถูกใช้เพื่อสร้างอุดมการณ์ชาตินิยม เพื่อเอื้อประโยชน์ในการบริหารประเทศของฝ่ายรัฐบาล โดยหลังจากการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

ได้เกิดการเผยแพร่บทเพลงชาตินิยม ซึ่งมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับนโยบายของฝ่ายรัฐบาล จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าการนำเอาอุดมการณ์ ความคิดทางการเมืองนำไปจัดวางไว้ในเพลงชาตินิยม

การจัดวางความคิดทางการเมือง

มนุษย์ไม่ได้มีองค์ความรู้หรือความเข้าใจต่อสรรพสิ่งมาตั้งแต่กำเนิด แต่ความรู้ต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นได้ผ่านประสบการณ์ที่ต้องอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นนั้นเป็นการเพิ่มเติมความรู้ให้กับมนุษย์อันตนิโอ กรัมซี้ (Antonio Gramsci) ไม่เชื่อว่าสรรพสิ่งรอบตัวเรานั้นมีอยู่จริง เพราะกรัมซี้ไม่เชื่อว่าสรรพสิ่งจะมีอยู่จริงอย่างสมบูรณ์ เขามองว่า สรรพสิ่งรอบตัวเรานั้นเป็นผลผลิตจากการสร้าง และให้ความหมายโดยสังคม (Socially constructed) (วัชรพล พุทธรักษา, 2561 : 75) กรัมซี้ได้แบ่งชนชั้นในโครงสร้างทางสังคม ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ชนชั้นผู้ถือครองทรัพย์สินและปัจจัยการผลิต หรือชนชั้นปกครอง (Dominant classes) และกลุ่มคนที่ถูกกดขี่ หรือมีสถานะรองโดยเปรียบเทียบกับคนอีกกลุ่มชนชั้นหนึ่ง (Subaltern/Subordinate classes) (วัชรพล พุทธรักษา, 2561 : 167)

โครงสร้างส่วนบนนี้เป็นกลุ่มชนชั้นปกครองที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อการดำเนินแนวทางของประเทศและสังคม ในการกำหนดนโยบายนั้นมิลลโกลทางอำนาจต่าง ๆ เพื่อสร้างเครื่องมือ ในการกระทำให้ประชาชนและสังคมดำเนินไปให้สอดคล้องกับนโยบายที่โครงสร้างส่วนบนของสังคมได้กำหนด จะเห็นได้ว่าโครงสร้างส่วนล่างที่มีสถานะรองลงมานั้น จะต้องดำเนินตามกรอบนโยบายที่ได้ถูกกำหนดไว้

นอกจากนี้กรัมซี้ยังได้อธิบายถึง วิธีการตีความหรือค้นหาความหมายทางสังคม การเมือง โดยได้อธิบายไว้ผ่านแนวคิดทฤษฎี อย่างเช่น การครองอำนาจ (Hegemony) โครงสร้างส่วนบน (Superstructure)สามัญสำนึก (Common sense) การทำสงครามยึดพื้นที่ความคิด (War of position) กลุ่มประวัติศาสตร์ (Historical bloc) คติชน (Folklore) การสร้างเจตจำนงร่วมประชาชาติ (National-popular collective will) เป็นต้น เหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยการตีความเฉพาะผ่านบริบทและสื่อกลางในการส่งผ่านความหมายทางการเมือง เช่น วรรณคดี บทความ ข้อเขียนในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร การศึกษา ภาษา เป็นต้น (วัชรพล พุทธรักษา, 2561 : 82) โดยแนวคิดทฤษฎีของกรัมซี้ มีขึ้นเพื่อพยายามทำความเข้าใจว่าชนชั้นผู้มีอำนาจได้จัดวางความคิดในเรื่องนั้น ๆ อย่างไร เช่น ความชอบธรรม ความยุติธรรม ความเสมอภาค เสรีภาพ ฯลฯ เอาไว้ให้กับสังคมอย่างไร ซึ่งแนวคิดทฤษฎีของกรัมซี้สามารถเผยให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนที่ซ่อนอยู่ภายใต้ฉากหน้าของสังคมต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ทางสังคมที่ถูกรื้อแบบ และจัดวางโดยชนชั้นปกครองในบริบทประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา

การสร้างความหมายในบทเพลง

ดนตรีกับมนุษย์เป็นสิ่งที่อยู่ร่วมกันมาตั้งแต่อดีต ดนตรีเกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ ดนตรีเกิดขึ้นจากแรงบันดาลใจของมนุษย์ที่พยายามสะท้อนจินตภาพของตนเอง และสภาพสังคมที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาออกมา พร้อมกับสะท้อนแนวคิด อุดมการณ์ออกมาอย่างต่อเนื่อง โดยในคำร้องของเพลงเต็มไปด้วยวาทกรรม

คำว่า “discourse” ซึ่งถูกแปลเป็นภาษาไทยใช้อย่างแพร่หลายในวงวิชาการว่า “วาทกรรม” มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียกว่า “ภาษา” เป็นอย่างมาก โดยในทางภาษาศาสตร์ คำว่า discourse มีความหมายว่า “การใช้ภาษาในการพูดหรือเขียนเพื่อที่จะผลิตความหมายหนึ่งๆ ขึ้นมา การให้ความหมายเช่นนี้ ทำให้เห็นว่า ภาษาถูกรับรู้ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบที่สามารถกระทำการบางอย่างได้ด้วยตัวมันเอง (พงศปริดา ลิมวิวัฒน์กุล, 2558 : 19) วาทกรรมก็คือภาษาที่สามารถสร้างความหมายให้กับสรรพสิ่งได้นั่นเอง

ความรู้ต่าง ๆ ที่เราคิดว่าเป็นธรรมชาติ หรือเป็นสิ่งที่เห็นจริงอยู่แล้ว หรืออยู่ลอย ๆ แต่ในความเป็นจริงแล้วล้วนแต่มีสถาบันหนุนหลัง เพื่อทำให้ความคิด หรือชุดความรู้เหล่านั้นกลายเป็นความจริงขึ้นมา โดยวาทกรรมจะทำหน้าที่เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจเสมอ ในความเข้าใจของฟูโกต์ (Michel Foucault) วาทกรรมถือเป็นความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ที่ถูกนิยามว่าเป็นความจริง ภายใต้กรอบความรู้แบบหนึ่งด้วยปฏิบัติการของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ในการนิยามความหมาย ทั้งนี้การนิยามความหมายอาจมีหลายรูปแบบ เช่น การใส่ร้ายป้ายสี การสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น ในการสร้างวาทกรรมไม่ใช่เป็นเพียงแค่คำพูดเท่านั้น (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2555 : 57-61) นอกจากนี้ไม่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจใดที่ปราศจากความเชื่อมโยงกับสนามของความรู้ และไม่มีความรู้ใด ที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ในเวลาเดียวกัน (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2555 : 27) พูโกต์พยายามชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับอำนาจ ซึ่งได้ให้ความสำคัญในการวิเคราะห์บทบาทของสถาบันทางสังคมต่าง ๆ และบริบททางสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปฏิบัติการของวาทกรรม

การก่อรูปของวาทกรรม (Discursive formation) เต็มไปด้วยความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมกับสิ่งที่อยู่ภายนอกจากตัวมัน และยังมีความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมหนึ่ง ๆ กับบริบทหรือเงื่อนไขของการเมืองและเศรษฐกิจที่ส่งผลให้วาทกรรมนั้น ๆ ก่อรูปขึ้นมาได้ด้วย วัตถุประสงค์ของความรู้จึงเป็นผลผลิตของการบรรจบกันขององค์ประกอบ ทั้งที่อยู่ภายใน และภายนอกที่มาปะทะสังสรรค์กัน ในแง่นี้วัตถุประสงค์ของความรู้จึงเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่สร้างไม่ได้มีแก่นสาระโดยธรรมชาตินอกเหนือหรือพ้นไปจากการก่อรูปของวาทกรรม แต่มันเป็นผลผลิตของปฏิบัติการจำนวนมาก พูโกต์ (Michel Foucault) ให้ความสำคัญกับ “ปฏิบัติการของวาทกรรม” (Discursive practice) โดยชี้ว่า ปฏิบัติการต่าง ๆ ของวาทกรรมก็คือ การแยกตัวออกมาอย่างเป็นเอกเทศของสนามวัตถุความรู้ มันคือการนิยามของกฎหรือหลักการที่ขอบธรรมสำหรับตัวตนของความรู้ และมันคือการสถาปนาบรรทัดฐานให้แก่การสร้างมโนทัศน์และทฤษฎีต่าง ๆ กล่าวดังนั้นแล้วปฏิบัติการของวาทกรรมแต่ละปฏิบัติการจะวางอยู่บนการทำงานของกฎที่กำหนดว่าจะอะไรจะถูกกันออกไป และอะไรที่ถูกเลือก (แก่งกิจ กิติเรียงลาภ, 2562 : 20 - 21) วาทกรรมจะสามารถสร้างความรู้ขึ้นได้จากการผลิตซ้ำ จากการสนับสนุนของสถาบันต่าง ๆ ทำการประกอบสร้างเป็น “ความจริง” ในประวัติศาสตร์ของช่วงเวลานั้น ๆ ทำให้มีผลต่อการรับรู้มโนทัศน์ของมนุษย์

วาทกรรม คือ กระบวนการผลิตสร้างความหมาย และอัตลักษณ์ให้กับมโนทัศน์ใดมโนทัศน์หนึ่ง แล้วใช้อำนาจในการทำให้ความหมายและอัตลักษณ์ที่สร้างขึ้นมากลายเป็น “ความรู้” และ “ความจริง” โดยมีสถาบันแบบเป็นทางการคอยสนับสนุนรองรับปฏิบัติการของวาทกรรมนั้น เพื่อให้สังคมรับรู้ยอมรับความหมาย และอัตลักษณ์ดังกล่าวในรูปแบบของความรู้และความจริง

ดังนั้น บทเพลงหรือดนตรีจึงเป็นสุนทรียศาสตร์ที่เต็มไปด้วยพลังในการสื่อสาร เป็นภาษาแห่งอารมณ์ สามารถสร้างความหมายจากการผลิตวาทกรรมในบทเพลง เพื่อกระตุ้นการรับรู้ของผู้ฟัง บทเพลงยังเป็นสื่อทางความคิดที่มีกระบวนการทางสุนทรียศาสตร์ที่สร้างความหมายให้เกิดขึ้นในสังคม

ดนตรีมีส่วนต่อความทรงจำขั้นพื้นฐานของสังคมไทย

ความทรงจำถูกสร้างขึ้นใหม่ด้วยตรรกะที่ร้อยเรียงเข้าด้วยกันอย่างมีเอกภาพ และได้รับความชอบธรรม ด้วยการสนับสนุนจากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ความทรงจำที่ปรากฏอยู่ในสังคมเป็นผลมาจาก การเลือกสรรของผู้มีอำนาจและสร้างกลไกหรือวิธีการที่ใช้ควบคุมในสังคม ความทรงจำจึงมิใช่การมีจิตสำนึกร่วมทางสังคมของประชาชาติที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติแต่อย่างใด หากเป็นพื้นที่ของการต่อสู้ในการนิยามความหมาย และสร้างปฏิบัติการทางสังคมแบบหนึ่งเพื่อค้ำจุนความทรงจำนั้น ๆ ให้คงอยู่

พื้นที่แห่งความทรงจำยังได้ครอบคลุมบริบทของพื้นที่และเวลา ทั้งพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ภูมิทัศน์ พรมแดนของประเทศ บุคคลในประวัติศาสตร์ อนุสาวรีย์ อาคาร ภาษา วรรณกรรม คำขวัญ พิพิธภัณฑสถาน ศิลปะ สัญลักษณ์ ศาสนา ดนตรี ฯลฯ เหล่านี้ได้ประกอบสร้างขึ้นเป็นปฏิบัติการทางความหมาย และได้เกิดการจัดวางในพื้นที่ทางความทรงจำขั้นใหม่ ซึ่งจะเชื่อมโยงกับพื้นที่ทางความทรงจำของสมอง และกลายเป็นสามัญสำนึก หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นชุดความรู้ที่ครอบงำมนุษย์ภายในสังคมนั้น พื้นที่แห่งความทรงจำ ยังทำหน้าที่ในการบรรจุร่องรอย ก่อรูปของสำนึกร่วมที่มีเจตจำนงแห่งความทรงจำชุดเดียวกัน ซึ่งเป็นความทรงจำที่ผู้มีอำนาจได้เลือกและคัดสรรมา เพื่อสร้างสามัญสำนึก หรือความรูปรูปแบบทั่วไปที่คนในสังคมรับรู้

และเข้าใจ โดยชุดความรู้ที่นั่นไม่จำเป็นต้องค้นคว้าหาคำตอบ ความทรงจำชนิดนี้จะถูกบันทึกซ้ำ ๆ ในร่องรอยของพื้นที่แห่งความทรงจำว่า “มันคือความจริง”

ดนตรีได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือจากชนชั้นปกครอง เพื่อเผยแพร่ถ่ายทอดชุดความรู้ชุดใดชุดหนึ่ง ดนตรีจึงจัดได้ว่าเป็นความรู้ที่นึกคิดของผู้คนในยุคสมัยนั้น ๆ ที่บทเพลงได้ตั้งขึ้นตามจังหวะของวิถีชีวิต กล่าวได้ว่าเมื่อมีการนำดนตรีไปจัดวางไว้ที่ใด ดนตรีจะทำการบันทึกประวัติศาสตร์สังคมไว้ด้วย ดนตรียังมีส่วนอย่างมากในการสร้างวัฒนธรรม พร้อมขับเคลื่อนวัฒนธรรม ดังนั้นดนตรีจึงจัดได้ว่าเป็นวรรณกรรมประวัติศาสตร์ชนิดหนึ่งที่ต้องทำการศึกษาเพื่อเข้าใจสิ่งที่อยู่ภายใต้เสียงนั้นที่ถูกซ่อนไว้อย่างแยบยล

ศีลธรรม ถือได้ว่าเป็นบรรทัดฐานที่สำคัญทางสังคม โดยศีลธรรมจะยึดโยงกับวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดบรรทัดฐาน ความดีงาม ซึ่งเหล่านั้นจะกลายเป็นศีลธรรมขั้นพื้นฐานของสังคม ศีลธรรมจะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกล่อมเกลารผ่านการสร้างคุณธรรม การเสียสละ ความกล้าหาญ ความรักของคนไทย สิ่งเหล่านี้ได้ถูกผลิตซ้ำผ่านกลไกทางอำนาจต่าง ๆ จากโครงสร้างส่วนบน ทั้งการเป็นเพลงกล่อมเด็กที่ให้ระลึกถึงบุญคุณความดี สร้างแนวคิดเรื่องความกตัญญูกตเวที หรือแม้กระทั่งดนตรีที่พูดถึงการเสียสละของบรรพบุรุษของวีรชนคนกล้า สิ่งเหล่านี้จะถูกเชื่อมโยงกันจนถูกบันทึกในความทรงจำ หรือสามัญสำนึกว่า “คนดี คนที่ชาติบ้านเมืองต้องการ” นอกจากนี้ ยังพบว่ามีการสร้างศัตร่วมกันขึ้นมา เพื่อชี้ให้เห็นภัยอันตราย สร้างความหวาดกลัว เพื่อกระตุ้นความรักชาติ สิ่งเหล่านี้จะไม่มีการถูกวิพากษ์วิจารณ์ หากใครที่ไม่คิดแบบนี้จะกลายเป็น “คนอื่น” ในสังคมไทย

ดนตรีในฐานะเครื่องมือสื่อสารทางการเมือง

ในประวัติศาสตร์โลกมีการใช้บทเพลงเพื่อการสื่อสารทางการเมืองเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ดนตรีและบทเพลงเป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารทางการเมืองที่เราเห็นกันทั่วโลก ทุกฝ่ายใช้เพลงเป็นเครื่องมือทางการเมืองเสมอมา นอกจากนี้ยังมีเพลงชาติที่เป็นการสื่อสารทางการเมืองที่ชัดเจนที่สุดอีกชุดหนึ่ง เช่นเพลงชาติในหลายประเทศ ซึ่งถือเป็นผลพวงของการต่อสู้ทางการเมืองที่เกิดขึ้น

ในช่วงปี ค.ศ. 1975 ประเทศลาวได้เกิดเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง ดนตรีได้เข้าไปมีบทบาทสำคัญในการต่อสู้กับภัยคุกคามจากลัทธิล่าอาณานิคมจากประเทศมหาอำนาจ พัฒนาการของดนตรีในช่วงเวลานี้ได้ปรากฏให้เห็นถึง เพลงที่ใช้ปลุกเร้าที่มีวัตถุประสงค์ในการโฆษณาชวนเชื่อ ให้ประชาชนชาวลาวยุคขึ้นมาต่อสู้ ขับไล่ฝรั่งเศสและอเมริกา พร้อมทั้งเผยแพร่แนวคิดการปฏิวัติสังคมนิยมตามกรอบคิดของระบอบสังคมนิยม (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2560 : 67) นอกจากนี้จะเป็นเครื่องมือสื่อสารอุดมการณ์ ความเชื่อแล้ว ดนตรียังช่วยบันทึกประวัติศาสตร์สังคมเอาไว้

สำหรับประเทศไทยนั้น การสื่อสารทางการเมืองของประเทศไทยมักจะนึกถึง เพลงปลุกใจเป็นหลัก และหากมองย้อนกลับไปพบว่า มีหลายช่วงเวลาที่มีการใช้เพลงเป็นเครื่องมือทางการเมืองครั้งสำคัญ เช่น ในยุคของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยผู้ที่มีบทบาทสำคัญ คือ หลวงวิจิตรวาทการเป็นคนหนึ่งที่ต้องยอมรับถึงความเก่งในการแต่งเพลงปลุกใจในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เพลงต้นตระกูลไทย และอีกหลายบทเพลงของหลวงวิจิตรวาทการที่นิยมเปิดในช่วงเวลารัฐประหาร นอกจากนั้น ยังปรากฏการสื่อสารทางการเมืองที่ใช้บทเพลง เช่น ฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งได้เติบโตอย่างมากหลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ได้มีเพลงสหาย เพลงภูพานปฏิวัติ เพลงพรรคคอมมิวนิสต์ที่ยิ่งใหญ่ เป็นต้น หรือในช่วงปี พ.ศ. 2516 – พ.ศ. 2519 เป็นช่วงที่กิจกรรมของนักศึกษาที่เฟื่องฟูก็ปรากฏเพลงที่สื่อสารทางการเมืองอีกชุดหนึ่ง คือการสื่อสารผ่านเพลงเพื่อชีวิต ดังนั้นเราจึงเห็นบทบาทของเพลงตลอดเวลา การใช้เพลงเป็นเครื่องมือทางการเมืองจึงไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่ในสังคม

เพลงชาตินิยมหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

ในช่วงหลังจากการรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 ผู้นำการรัฐประหารได้พยายามสร้างบุคลิกผ่านบทเพลง ซึ่งต่อมาได้มีการยืนยันจากทางรัฐบาลว่า บทเพลงดังกล่าวได้ถูกประพันธ์เนื้อร้องจาก พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) หลายบทเพลง โดยบทเพลงมีการสื่อความหมายไปในทิศทางเดียวกัน ยังพบว่าท่ารำในบทเพลงที่สอดคล้องกับนโยบายของฝ่ายรัฐ หรือกล่าวได้ว่าเนื้อหาของบทเพลงถูกจัดวางเนื้อหาของเพลงให้สัมพันธ์กับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ได้ถูกกำหนดนโยบายจากรัฐบาลเดียวกันนี้ เพื่อเป็นการปรับทัศนคติสังคมไทยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

หลังจากการรัฐประหารศูนย์รวมอำนาจ อำนาจการปกครองทั้งหมดของประเทศได้ตกอยู่ภายใต้การนำของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) หลังจากนั้นท่านได้มีการส่งสารไปยังสังคมในรูปแบบต่างๆ ทั้งการประกาศอย่างเป็นทางการ ผ่านช่องทางที่มีการควบคุมสื่อจากฝ่ายคณะรักษาความสงบแห่งชาติ นอกจากนี้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ยังได้สื่อสารในรูปแบบของบทเพลง บทเพลงดังกล่าวได้มีการอ้างว่าเป็นบทประพันธ์คำร้องจาก พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา สถานะของท่าน พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงถือได้ว่าได้ทำหน้าที่ผู้ส่งสาร โดยได้มีการนำเอาความคิด ความเชื่อ และอุดมการณ์ ของตนเองสื่อสารไปยังกลุ่มประชาชนในประเทศ และสังคม ผ่านบทเพลงที่ทางคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยมีสถาบันหลักทางสังคมคอยสนับสนุนในการเผยแพร่

มนุษย์ไม่ได้มีองค์ความรู้หรือความเข้าใจต่อสรรพสิ่งมาตั้งแต่กำเนิด แต่ความรู้ต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นได้ผ่านประสบการณ์ที่ต้องอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นการเพิ่มเติมความรู้ให้กับมนุษย์ สรรพสิ่งรอบตัวเรานั้นเป็นผลผลิตจากการสร้างและให้ความหมายโดยสังคม (Socially constructed) (วิชพร พุทธิรักษา, 2561 : 75) เนื่องจากเพลงเข้าถึงผู้คนได้ง่ายและสามารถเปิดซ้ำได้บ่อยครั้ง และถือว่าเป็นกลวิธีที่ชาญฉลาดที่ใช้เพลงมานำเสนอเนื้อหาในการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งการสื่อสารของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผ่านบทเพลงของเขามีหลายประเด็นและหลายแง่มุมที่น่าสนใจพร้อมการเนบซาระสำคัญไว้อย่างแยบยล

หากมองกลับไปเพลงแรกสุด จะเห็นได้ว่าเพลงคืนความสุขให้ประเทศไทย เป็นเพลงที่ทรงพลังในการสื่อสารมากที่สุด เนื่องจากมีความแปลกใหม่ แล้วออกมาถูกที่ถูกเวลา ขณะที่เนื้อร้องสัมผัสสวยงามและคุณลักษณะทางดนตรีเป็นรูปแบบของดนตรีร่วมสมัย ทำให้สามารถจดจำได้ง่าย จึงเป็นเพลงที่สังคมให้การตอบรับอย่างดีมาก ทำให้คนจำนวนมากคล้อยตามและสามารถร้องตามได้อย่างติดปาก ต้องยอมรับว่าเพลงคืนความสุขให้ประเทศไทย นับว่าเป็นเพลงที่มีกระแสสูงสุดอาจเป็นเพราะในช่วงเวลานั้นประชาชนรู้สึกว่าการรัฐประหารประเทศแตกแยก พร้อมกับเชื่อว่า พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จะสามารถเข้ามาแก้ไขปัญหาความไม่สงบภายในประเทศได้ นำความสุขกลับคืนมาและท่านจะอยู่ในตำแหน่งไม่นาน อีกทั้งบทเพลงดังกล่าวยังสื่อสารได้ตรงกับความคาดหวังของประชาชนต่อการรัฐประหารว่า เข้ามาด้วยความจำเป็น เพื่อเข้ามาแก้ปัญหาในระยะสั้น ๆ แต่หลังจากนั้นสังคมรู้สึกว่าการรัฐประหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ไม่ใช่สิ่งที่สังคมอยากเห็นในตอนแรก ในส่วนของเพลงต่อ ๆ มานั้นประชาชนไม่ได้มองแบบเดิมจึงทำให้เพลงต่อ ๆ มาได้รับความนิยมน้อยลง

บทเพลงถัดมา ด้านเนื้อหาของเพลงค่อนข้างซ้ำ โดยในภาพรวมกล่าวถึง อดีตที่ขมขื่นและความจำเป็นที่ต้องเข้ามาแก้ไขปัญหา ขอบเวลาในการทำงาน และบ้านเมืองจะดีขึ้นถ้าทุกคนรักชาติ โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ พล.อ.ประยุทธ์ที่เข้ามาเป็นฮีโร่แก้ปัญหา เป็นผู้เสียสละเข้ามาทำให้บ้านเมืองดีขึ้น ถึงแม้ในด้านดนตรีจะมีการสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมดนตรีร่วมสมัย โดยการนำเอาคุณลักษณะทางดนตรี (The musical feature) ที่มีลักษณะร่วมสมัยในเวลานั้น ๆ เข้ามาใช้ประกอบเพลงก็ยังไม่ค่อยได้รับความนิยมเท่ากับเพลงคืนความสุขให้ประเทศไทย

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในเนื้อหาของเพลงชาตินิยมหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

หลังจากการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 รัฐบาลโดยการนำของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กำหนดแผนพัฒนาประเทศหรือแนวทางในการเดินนำประเทศที่เรียกว่ายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้เกิดวาทกรรม “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยวาทกรรมดังกล่าวนี้จัดได้ว่าเป็นแผนการพัฒนาประเทศที่ถูกกำหนดวิสัยทัศน์จากรัฐบาล ซึ่งเมื่อศึกษาเนื้อหาของเพลงชาตินิยมหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ที่ได้ประพันธ์เนื้อร้องจากท่าน พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชาจะพบได้ว่ามีเนื้อหาของเพลงที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ดังนั้นบทเพลงชาตินิยมหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 จึงเป็นเครื่องสื่อสารทางการเมืองรูปแบบหนึ่งซึ่งง่ายในการผลิตซ้ำเพื่อสร้างความหมายในสังคมไทย และเป็นการสร้างพื้นที่ทางความคิดทางการเมืองให้เกิดในสังคมไทย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการประเทศ

1) การประกอบสร้างความจริงทางสังคมผ่านบทเพลง

ความรู้ต่าง ๆ ที่เราคิดว่าเป็นธรรมชาติ หรือเป็นสิ่งที่เห็นจริงอยู่แล้ว หรืออยู่ลอย ๆ แต่ในความเป็นจริงแล้วล้วนแต่มีสถาบันหนุนหลัง (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2555 : 57) เพื่อทำให้ความคิด หรือชุดความรู้เหล่านั้นกลายเป็นความจริงขึ้นมา โดยวาทกรรมจะทำหน้าที่เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจเสมอ คำร้องในบทเพลงชาตินิยมหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 จะพบว่าคำร้องในบทเพลงพบวาทกรรมที่ยึดโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยเฉพาะวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาประเทศ

การสร้างวาทกรรมยังเป็นปฏิบัติการของการนิยาม ให้ความหมาย ซึ่งได้จัดจำแนกคนให้เป็นคนอื่น โดยใช้สถาบันหลักเพื่อมาตอกย้ำแนวคิด อุดมการณ์นั้น ๆ เพื่อให้เห็นความแตกต่างนั้นชัดเจนขึ้น (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2555 : 61) เนื้อหาของเพลงพยายามที่จะตอกย้ำให้เห็นคุณลักษณะของคนที่ได้นิยามไว้ พร้อมทั้งยังได้ยกภาพของผู้ประพันธ์ คือ พล.อ.ประยุทธ์ เป็นภาพสะท้อนของวีรบุรุษ หรือเป็นต้นแบบของคนดีตามที่ได้นิยามไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ นอกจากนั้นยังได้สร้างภาพสะท้อนคู่ตรงข้ามอย่างชัดเจน เพื่อชี้ให้เห็นศัตรูที่พยายามทำลายประเทศ พร้อมชี้ให้เห็นว่าประเทศชาติมีภัย จึงจำเป็นต้องมีวีรบุรุษเข้ามาแก้ไข ในบทเพลงต่อ ๆ มานั้นจะยังจะพบได้ว่าเนื้อหาจะตระหนักให้เห็นถึงความยากเย็นในการแก้ไขปัญหา ปัญหาอันมีมาก จึงจำเป็นต้องใช้เวลาในการแก้ไข พร้อมกับขอการสนับสนุนจากประชาชน เพื่อเดินหน้าไปยังแผนที่ได้วางไว้ โดยเนื้อหายังยึดโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

การก่อรูปของวาทกรรม (Discursive formation) เองก็เต็มไปด้วยความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมกับสิ่งที่อยู่ภายนอกจากตัวมัน และยังมีความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมหนึ่ง ๆ กับบริบทหรือเงื่อนไขของการเมืองและเศรษฐกิจ ที่ส่งผลให้วาทกรรมนั้น ๆ ก่อรูปขึ้นมาได้ด้วย (เก้งกิจ กิติเรียงลาภ, 2562 : 20) วาทกรรมจึงเป็นความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ถูกนิยามว่าเป็นความจริง ภายใต้กรอบความรู้แบบหนึ่ง ด้วยปฏิบัติการของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ในการนิยามความหมาย (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2555 : 60) การก่อรูปขึ้นของวาทกรรมนั้น วาทกรรมจะสามารถสร้างความรู้ขึ้นได้จากการผลิตซ้ำ โดยการสนับสนุนของสถาบันต่างๆ ประกอบสร้างกลายเป็น “ความจริง” ในประวัติศาสตร์ของช่วงเวลานั้น ๆ ทำให้มีผลต่อการรับรู้ใหม่โนทัศน์ของมนุษย์

จะเห็นว่าเมื่อบทเพลงได้เกิดขึ้นในช่วงแรก ในขณะที่บริบททางสังคมกำลังถูกให้ความหมายในกระแสหลักอีกแบบหนึ่ง ได้มีการชี้ให้เห็นถึงภัย และความรุนแรงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศ การเข้ามาของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) สังคมได้รับรู้แนวคิด อุดมการณ์ ผ่านบทเพลงที่ได้สื่อสารออกมาจากการยืนยันว่า หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ประพันธ์ขึ้น ขณะนั้นสังคมได้เกิดวาทกรรมที่ก่อรูปขึ้นมาชุดหนึ่ง และต่อมาวาทกรรมในบทเพลงถูกให้ความหมายที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคม ซึ่งต่อมาจะเห็นได้ว่า ความหมายของวาทกรรมของเพลงไม่สอดคล้องกัน จึงทำให้เพลงต่อ ๆ มาได้รับความนิยมน้อยลง และกลายเป็นว่ารัฐบาลได้ใช้เพลงต่อ ๆ มาเพื่อยึดเวลา และต่อรอเวลาในการอยู่ในอำนาจการบริหารประเทศต่อไป

จากการวิเคราะห์วาทกรรมในเพลงทั้งหมดนั้น สิ่งที่ผู้ประพันธ์เพลงกำลังจะสร้างความหมายให้กลายเป็นความจริงนั้น จะยึดโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประเทศมีภัยคุกคามภายในประเทศมีความไม่สงบ จำเป็นต้องสร้างความสามัคคี ปองดองเพื่อคืนความสุขกลับมาอีกครั้ง โดยมีคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นศูนย์กลางของอำนาจในการจัดการแก้ไขปัญหา ตามวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง”

2) ความสัมพันธ์กันระหว่างบทเพลงกับบริบททางสังคม

วิธีการอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองนั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับมนุษย์ และความสัมพันธ์ทางสังคมในเชิงประวัติศาสตร์ โดยประวัติศาสตร์ไม่ได้หมายถึงเพียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปแล้วในอดีต แต่ประวัติศาสตร์คือ ชุดของความสัมพันธ์ทางสังคมที่ถูกกำหนดโดยโครงสร้างทางสังคมในบริบทต่าง ๆ (วัชรพล พุทธิรักษา, 2561 : 80) บทเพลงชาตินิยมหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ที่ได้มีการประพันธ์คำร้องจากท่าน พล.อ.ประยุทธ์ จะสามารถพบได้ว่าเนื้อหาของบทเพลงมีการยึดโยงกับยุทธศาสตร์ชาติที่ถือเป็นนโยบายที่ถูกกล่าวถึงอย่างมากจากตัวของท่านนายกรัฐมนตรี และยังพบว่าเนื้อหาของเพลงดังกล่าวสอดคล้องกับบริบททางสังคมในช่วงเวลาที่ได้เผยแพร่บทเพลงนั้น ๆ อีกด้วย

ในการศึกษาจากแนวคิดวาทกรรม ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงการจัดวางอำนาจทางการเมืองจากโครงสร้างส่วนบนที่มีความสัมพันธ์กับชนชั้นผู้มีสถานะรอง ในการปฏิบัติการทางวาทกรรมเผยให้เห็นความสัมพันธ์ที่ซ่อนอยู่ภายใต้วาทกรรม ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวเป็นการเผยให้เห็นว่า โครงสร้างส่วนบนของสังคมเป็นกลุ่มคนที่ใช้การจัดวางอำนาจเพื่อครอบงำทางความคิด ในการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิด (War of position) ได้ประกอบสร้างจนกลายเป็นสามัญสำนึก (Common sense) ในสังคม กล่าวได้ว่าเป็นการประกอบสร้างประวัติศาสตร์สังคมในพื้นที่ทางความคิดกระแสหลัก โดยรัฐบาลของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เลือกใช้บทเพลงเป็นสื่อกลางในการสื่อความหมายทางการเมืองไปยังสังคมและประชาชน

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ชาติได้ถูกพูดถึงบ่อยครั้งในยุคของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จนกระทั่งยุทธศาสตร์ชาติถูกเขียนขึ้นในรัฐธรรมนูญ 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 65 โดยได้บันทึกเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ

โดยที่มาตรา 65 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยในการจัดทำ การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ และกฎหมายดังกล่าวต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

วิสัยทัศน์ คือ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน พร้อมกับยกระดับศักยภาพของประเทศในหลายมิติ พัฒนาค้นในทุกมิติทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561 : 2) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นเสมือนกับภาพฝันในการพัฒนาประเทศที่ได้วางนโยบายจากรัฐบาลเพื่อกำหนดกรอบและแนวทางในการพัฒนาหน่วยงานของรัฐที่ต้องทำตามเพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์ประเทศไทย 2580

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

มั่นคง	มั่งคั่ง	ยั่งยืน
<ul style="list-style-type: none"> มีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง ประเทศไทยมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย สังคมมีความปรองดองและความสามัคคี ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคง มีที่อยู่อาศัยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน มีความมั่นคงของอาหาร พลังงาน และน้ำ 	<ul style="list-style-type: none"> ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ยกกระดับเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน เศรษฐกิจมีความสามารถในการแข่งขันสูง สร้างเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคต และเป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาคทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน มีความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อเนื่อง อาทิ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงินและทุนอื่นๆ 	<ul style="list-style-type: none"> การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญด้านรายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินพอดี ไม่สร้างภาวะต้องสิ่งแวดล้อม มีการผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลก คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน ทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพประกอบ1 วิสัยทัศน์ประเทศไทย 2580 (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561 : 3)

3) ท่อนสำคัญในเพลงชาตินิยมหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

เพลงคืนความสุขให้ประเทศไทย (6 มิถุนายน พ.ศ. 2557) เราจะทำสัญญา ขอเวลาอีกไม่นาน แล้วแผ่นดินที่ดังตามจะคืนกลับมา เราจะทำอย่างซื่อตรง ขอแค่เธองงไวใจและศรัทธา แผ่นดินจะดีไม่ช้า ขอคืนความสุขให้เธอประชาชน

เพลงเพราะเธอคือประเทศไทย (22 ธันวาคม พ.ศ. 2558) แต่มีเพียงสองมือ กับหนึ่งลมหายใจ พลังคงไม่พอ จะสร้างฝันให้เป็นไป แต่หากเราพร้อมมือต่อเติมลมหายใจ วันที่หวังนั้นคงไม่ไกลเพื่อประเทศไทยของทุกคน

เพลงความหวังความศรัทธา (26 ตุลาคม พ.ศ. 2559) ขอเพียงจริงใจ ขอเพียงสามัคคี ตั้งมั่นในความดีตลอดไป ขอเพียงเชื่อมั่น ขอเพียงมีพลังใจ สิ่งที่ยังหวังไว้ จะกลายเป็นจริง

เพลงสะพาน (4 มีนาคม พ.ศ. 2560) ฉันพร้อมจะเป็นสะพาน เพื่อให้เธอข้ามไป ปลายทางที่ฝัน จะพาล้างฝั่งที่ตั้งใจ ฉันพร้อมจะเป็นสะพาน เพื่อให้เธอข้าม สู่ความร่มเย็นสดใส วันนั้นอีกไม่ไกล สิ่งที่ยังหวังไว้จะกลายเป็นจริง

เพลงใจเพชร (9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561) ทำใจให้เป็นเพชรแท้ ไม่แพ้อะไรสักอย่าง วันนี้เราเคียงข้าง อุปสรรคก็ไร้ความหมาย บทเรียนสอนไม่เหมือนในวันวาน ความฝันที่ใจของเราต้องการ ต้องสร้างมันด้วยกันจึงยั่งยืน

เพลงสู้เพื่อแผ่นดิน (10 เมษายน พ.ศ. 2561) ฉันยังมีความหวัง เชื่อว่าวันพรุ่งนี้จะต้องดีกว่าเดิม สิ่งที่เรามุ่งหมายในวันที่เราริเริ่ม จับมือกันเดินข้ามมา มองด้วยใจ ด้วยความจริง จะเห็นว่ามันดีกว่า ไม่ไกลหรอกหนา มองไปข้างหน้า ทุกวันต้องดีขึ้นไป

เพลงในความทรงจำ (10 มกราคม พ.ศ. 2562) ต้องทำอะไรเพื่อประเทศไทย ต้องทำอะไรไม่ให้ซ้ำเดิม คำตอบอยู่ในใจคิดให้ดี ที่กินที่นอนแผ่นดินของเรา สร้างตัวขึ้นมาคือที่นี่ เส้นทางต่อจากนี้จงตรงดูในดีด้วยหัวใจ

เพลงวันใหม่ (4 มีนาคม พ.ศ. 2562) วันใหม่ของไทยกำลังจะมาให้ชื่นใจ ให้เราแก้ไขวันวานที่เคยผิดพลาด คืบวันที่เราต้องรวมพลัง อย่าให้ใครเข้ามาทำให้ไทยต้องถูกทำร้าย วันใหม่ของไทยจะต้องเรืองรองสดใส เมื่อเราทุกคนได้ทำหน้าที่ที่ภูมิใจ แผ่นดินนี้บ้านเรานี้ ต้องรักชาติ ต้องรักษากันเอาไว้ ด้วยหัวใจไทยทุกคน

แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันระหว่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กับเพลงชาตินิยมหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ที่ได้ถูกประพันธ์คำร้องขึ้นโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งเป็นการสื่อสารทางการเมืองโดยมีบทเพลงเป็นสื่ออีกรูปแบบหนึ่ง ที่มีบทบาทในการชี้้นำให้เกิดประสิทธิภาพ ในการเดินนโยบายจากฝ่ายรัฐ โดยจะเห็นได้ว่ารัฐเป็นโครงสร้างส่วนบนหรือชนชั้นปกครอง มีอำนาจในการจัดวางอำนาจความคิดทางการเมือง และประชาชนทุกคนเป็นผู้มีสถานะรองที่ต้องดำเนินตามกรอบเงื่อนไขของนโยบาย

ดังนั้นเมื่อนำเอาท่อนสำคัญในบทเพลงแต่ละเพลงมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จะพบว่า มีวาทกรรมที่สอดคล้องกัน ดังที่ปรากฏในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ว่าประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนมีความสุข พัฒนานานให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ

วิธีการนำเสนอของเพลง มีการใช้ภาษาและรูปแบบของดนตรีที่เรียบง่าย มีพลัง ไม่ซับซ้อน หรือยากต่อการตีความ และนำไปบรรเลง โดยรูปแบบของดนตรีก็ใช้รูปแบบของเพลงสมัยนิยม (Popular music) มีลักษณะโครงสร้างเป็นสังคีตลักษณะแบบ 2 ตอนย้อนกลับ เช่นเดียวกับรูปแบบของเพลงสมัยนิยม การเคลื่อนที่ของทำนองนิยมใช้ทิศทางที่คงที่ โดยเสียงจะเคลื่อนที่รอบโน้ตหลัก มีการใช้เสียงประสานและเครื่องดนตรีที่มีคุณลักษณะเสียงที่เฉพาะเพื่อสร้างสีสันเสียง (Tone Color) ในบทเพลง ด้านการใช้เสียงประสานมีการใช้คอร์ด I - V, V - I เป็นส่วนใหญ่ในการส่งอารมณ์ของเพลงจากรวดไปยังอีกรวด นอกจากนั้นยังพบการใช้คอร์ด ii, iii, iv, VI ซึ่งเป็นคอร์ดที่สื่ออารมณ์ถึงความโรแมนติก อีกทั้งยังนำรูปแบบและลักษณะของเพลงที่กำลังได้รับความนิยมในช่วงเวลานั้นเข้ามาใช้ในการประพันธ์เพลง

สรุป

มนุษย์ถูกห่อหุ้มด้วยวัฒนธรรม วัฒนธรรมคือความสัมพันธ์ทางสังคมที่ถือปฏิบัติกันสืบต่อมา ได้ส่งผ่านความคิดสู่ปฏิบัติการในสิ่งต่าง ๆ ทุกสรรพสิ่งในโลกนี้ไม่ได้มีความหมายในด้านภาษาโดยกำเนิด ทุกสรรพสิ่งได้ถูกก่อร่างจากการให้ความหมาย จากชุดความรู้ต่างๆ โดยมีสถาบันหนุนหลังเพื่อทำให้ชุดความรู้เหล่านั้นกลายเป็นความจริงในประวัติศาสตร์

จากบทความข้างต้นที่ได้กล่าวไว้จะเห็นว่า บทความนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันระหว่างบทเพลงและนโยบายของรัฐบาลที่มีความยึดโยงกัน เพื่อจัดวางความคิดทางการเมืองผ่านบทเพลง เพื่อสร้างความหมายต่อการรับรู้ของสังคม โดยบทเพลงที่มีการเผยแพร่จากฝ่ายรัฐได้มีการถูกจัดวางชุดความรู้ทางการเมืองเข้าไปด้วย ซึ่งได้ซ่อนรูปอยู่ในรูปแบบของเนื้อหาของบทเพลง ทั้งนี้บทเพลงชาตินิยมหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ได้มีการประพันธ์คำร้องจาก พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยบทเพลงดังกล่าวถูกนำเสนอในรูปแบบที่เป็นสมัยใหม่ ตามยุคสมัยนิยมในช่วงเวลาที่มีการเผยแพร่ และเพลงที่ได้เผยแพร่จากฝ่ายรัฐยังเป็นชุดความรู้หนึ่งที่เต็มไปด้วยอุดมการณ์ ความคิดทางการเมืองที่สื่อสารไปยังสังคม เพื่อสร้างความจริงภายใต้กรอบความรู้แบบหนึ่ง

เมื่อศึกษาวาทกรรมในบทเพลงแล้ว จะเห็นการจัดวางอำนาจความคิดทางการเมืองจากฝ่ายรัฐ หรือชนชั้นปกครองที่ได้ใช้บทเพลงเป็นอีกหนึ่งสื่อ ในการสื่อสารทางการเมืองในนัยยะต่าง ๆ ในช่วงเวลา และบริบททางสังคมต่างๆ ตามที่ได้มีการเผยแพร่บทเพลงออกมา ซึ่งวาทกรรมในเพลงจะทำหน้าที่เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจเสมอ คำร้องในบทเพลงชาตินิยมหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 จะพบว่าคำร้องในบทเพลงปรากฏพวาทกรรมที่ยึดโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยเฉพาะวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาประเทศ

บทเพลงชาตินิยมหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 จึงถือได้ว่าเป็นการถูกจัดวางอำนาจทางการเมืองจากฝ่ายรัฐที่ใช้ความสุนทรีย์ทางดนตรีเข้ามาประกอบสร้างความจริง จากการศึกษาคุณลักษณะทางดนตรีจะพบได้ว่าการนำเอาแนวคิดทฤษฎีทางดนตรีอย่างวัฒนธรรมดนตรีร่วมสมัย หรือดนตรีสมัยนิยม (Popular music) ในการสร้างสรรค์บทเพลง เพื่อแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด สร้างความทรงจำตามที่รัฐต้องการ

เอกสารอ้างอิง

- เก่งกิจ กิติเรียงลาภ. (2562). *เขียนชนบทให้เป็นชาติ*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี. (2560). ดนตรีลาวเดิมยุคจินตนาการใหม่ตั้งแต่ปีคริสต์ศักราช 1986. *วารสารดนตรีรังสิต*, 12(2), 59-74.
- พงศ์ปรีดา ลิ้มวัฒนะกุล. (2558). *วาทกรรมการพัฒนาการเมืองของสภาพัฒนาการเมือง*. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัชรพล พุทธรักษา. (2561). *อันโตนิโอ กรัมสซี กับการจัดวางความคิดทางการเมือง ปรัชญาปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการปลดปล่อยมนุษย์*. กรุงเทพฯ: สมมติ.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2555). *คิดอย่างมิเชล ฟูโกต์ คิดอย่างวิพากษ์: จากวาทกรรมของอัตบุคคล ถึงจุดเปลี่ยนของอัตตา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.